

Haralamb Zincă (pseudonimul literar al lui Hary Isac Zilberman) s-a născut pe 4 iulie 1923, la Roman.

Scriitorul a captivat generații întregi de cititori prin cele peste 50 de romane polițiste și de spionaj publicate, dar și prin jurnalele de front și cărțile de cercetare istorică.

Este considerat părintele literaturii de gen din România, *Sfârșitul spionului fantomă* fiind prima carte de spionaj scrisă de un autor român, iar *O crimă aproape perfectă*, prima carte polițistă.

A fost unul dintre cei mai vânduți scriitori români ai epocii sale. Cărțile lui, tipărite în tiraje de 250 000 – 300 000 de exemplare, se epuizau în doar câteva zile. Cazurile inventate de el erau atât de surprinzătoare, încât anchetatorii profesioniști îi cereau sfaturi pentru rezolvarea unor cazuri reale.

A fost distins cu Premiul Asociației Scriitorilor din București – pentru cartea-document *Și a fost ora H* (1971) – și cu Premiul Uniunii Scriitorilor (1976).

A murit, după o lungă suferință, la București, pe 24 decembrie 2008.

Printre cele mai cunoscute romane scrise de Haralamb Zincă, se numără: *Sfârșitul spionului fantomă* (1963), *Taina Cavalerului de Dolenga* (1965), *Moartea vine pe bandă de magnetofon* (1967), *Ochii doctorului King* (1968), *O crimă aproape perfectă* (1969), *Crima de la 217* (1970), *Limuzina neagră* (1973), *Un glonte pentru rezident* (1975), *Soarele a murit în zori* (1976), *Mapa cenușie G.R.* (1977), *Dragul meu Sherlock Holmes* (1977), *Toamna cu frunze negre* (1978), *Anotimpurile morții* (1980), *Glonțul de zahăr* (1981), *Destinul căpitanului Iamandi* (1982), *Operațiunea „Soare“* (1984), *Suspecta moarte a lui Mario Campanella* (1991), *Moartea m-a bătut pe umăr* (1993), *Moartea mirosea a Christian Dior* (1997).

VINE O VREME, VINE O VAMĂ... Poetul, ca orice păcătos de pe pământ, adevăr grăiește...

Bate un ceas când începi să întrezărești vama și să constăți că trecutul te preocupă mult mai mult decât prezentul. De viitor, nici vorbă. Continui, desigur, să umbli, să privești în juru-ți, dar îți dai seama că opri-urile îți sunt tot mai dese... Nu numai pentru a-ți trage sufletul, ci și pentru a-ți scruta drumul cu o neliniște necunoscută încă până atunci.

Constat că, în ultimii ani, popasurile îmi sunt tot mai numeroase, iar orașul meu natal Roman mă frământă tot mai mult, cu toate că l-am părăsit când încă nu împlinisem zece ani. Și l-am părăsit hoțeste, la adăpostul întunericului. Nu din vrerea părinților. Mai înregistrez cu uimire cum copilăria, pe care o crezusem strivită și stratificată sub povara nu atât a anilor, cât a evenimentelor sociale și politice care au urmat, a prins, ca prin minune, să respire, să se miște, să se disloce, să se ridice – poate pentru ultima oară – pe picioarele-i firave și să „alerge“ întru întâmpinarea mea. Ne-am regăsit. Nu țin minte ziua, ora, ci doar faptul că, trăind acel moment unic, ne-am privit în ochi, eu întrebând-o cu o inexplicabilă teamă: „Copilărie, care mi-ar fi fost destinul dacă evenimentele din februarie 1933 nu ne-ar fi izgonit din Roman? Aș mai fi ajuns vreodată Haralamb Zincă?“

„Ne naștem programați”, filosofează astăzi până și cel mai simplu om. Ți-l și imaginezi în pijama, stând în fotoliu, cu ochii la ecranul televizorului, urmărind, cu interes sau căscând, pașii semenului

pe Lună ori – de ce nu – însămânțările de toamnă din Bărăgan.

„Ne naștem programați.“ Adică el, OMUL, vrea să atragă atenția că trecerea SA prin viață nu e decât produsul superior, de un tip aparte, al unui mare și genial cibernetician. Acesta ar putea fi, după părerea unora, însăși Natura, iar după părerea altora, un Dumnezeu din ceruri, unic, dar beneficiind de mai multe „acte de naștere“ – iudaice, islamice, mahomedane, creștine ș.a.m.d. Dialogul pe această temă e vechi cât creierul omului și nu va înceta chiar atât de curând.

„Ne naștem programați“, aud rostindu-se tot mai răspicat în juru-mi. Formula, atestând rolul calculatoarelor în secolul pe cale de a se încheia, nu-i altceva decât tălmăcirea unei înțelepte zicale populare: „Ce ți-e scris, în frunte ți-e pus.“ „Degeaba vrei tu, OMULE, să ajungi la Polul Sud, când ți-e scris să ajungi la celălalt pol!“ îți amintesc „teoreticienii“ ființei umane programate. Parcă ar fi ceva adevărat în vorbele astea... Mi-o confirmă propria-mi existență. Nu sunt fatalist (dau și în scris). Pe când aveam doar șaptesprezece ani, am pornit pe un drum greu, spinos, fiind hotărât ca, mai devreme sau mai târziu, să ating un vis... un vis de aur. Mi se părea că-l întrezăream dincolo de linia orizontului. N-am pornit oricum, ci ca un drumeț disciplinat și bine organizat. Aveam în rucsac, pe lângă o rezervă mare de entuziasm juvenil, o „hartă“ și o „busolă“. Ca, în prezent, să constat cu tristețe că aceste două instrumente de orientare – de bază pentru drumețul visător din adolescență – m-au scos într-o cu totul altă direcție. Să fie vina mea, să fie vina cartografilor, a producătorilor de busole?

„Ne naștem programați.“ Nu, nu sunt fatalist. Am însă credința că aș ascunde semenilor un gând – poate – prețios dacă nu le-aș mărturisi că, odată trecut de kilometrul șaizeci, după un marș lung și istovitor, viața mi-a demonstrat că fatalitatea nu-i o născocire, ci o realitate invizibilă pe care scriitorii – acești demiurghi ai pământului – o intuiesc, o sesizează și o reflectă în cărțile lor.

„Ne naștem programați.“ Formula, zău, nu-mi displace, cu atât mai mult cu cât nu-mi cere să cad în genunchi și să bat mățanii la picioarele unor zeități. Unde mai pui că evenimentele înscrise în filele întoarse ale calendarului meu o confirmă. Câteva dintre ele le supun atenției cititorului.

Fila 1 de calendar. M-am născut la Roman și aș fi putut să rămân în continuare romașcan, ca majoritatea celor născuți în frumoasa livadă cuprinsă între Siret și Moldova... Mai ales că, în 1933, toate datele existenței mele sociale promiteau un destin strict romașcan: eram premiantul întâi al școlii, devenisem președintele Clubului „Schmoll Pasta“, treceam drept gimnastul numărul unu al Asociației sportive „Macabi“ și eram... îndrăgostit de Coca – o fetiță de vârsta mea, pentru care am „inventat“ un aparat de proiecție (ca s-o cuceresc, se înțelege) și n-a lipsit mult să dau foc pletelor ei frumoase, precum și casei. Nu din vina aparatului, ci a peliculei inflamabile.

Un vârtej social, izbucnit peste noapte, m-a smuls din orașul natal și m-a purtat către un alt țărm, și necunoscut, și nedorit. Ce să-i faci?, fusesem programat să devin bucureștean, și încă unul de... mahala.

Fila 2 de calendar. La sfârșitul lunii noiembrie 1940, un șlep sub pavilion românesc debarca pe malul stâng al Prutului, la Reni, un grup de așa-ziși repatriați. Printre aceștia mă număram și eu, aventurierul. La Galați, făcusem rost de acte false care atestau că sunt născut la Bălți. Am ajuns pe acel șlep printr-un joc al întâmplării. Următorul șlep, ajuns la Reni douăzeci și patru de ore mai târziu, a fost întors din drum, autoritățile sovietice anunțând închiderea frontierei. Aș fi putut foarte bine să mă aflu în transportul celor returnați la Galați. Ce-i drept, aș fi încasat în port o păruială bună de la poliția legionară, dar, în cele din urmă, tot m-aș fi întors la București, pe strada Negru Vodă nr. 36, unde-mi lăsasem părinții în lacrimi. N-a fost să fie așa. Se vede treaba că eram programat pentru o lungă și sinuoasă aventură într-o lume străină, cu popoare și datini diferite, și unde nu aveam nici măcar o rudă, fie ea și foarte îndepărtată, de care, în momentele de grea cumpănă, să mă pot agăța.

Fila 3 de calendar. În Lituania, pe front, în vara anului 1944, mă întorceam în linia întâi, venind de la Punctul de comandă al regimentului împreună cu un alt transmisionist. De câteva zile, frontul se statornicise și intrase într-o acalmie totală. Erai înclinat să crezi că moartea murise și războiul începuse să prindă rugină. Era senin, cald și mirosea a fân. Mergeam relaxați și ne spuneam măscări, ca doi flăcăi care parcă se întorceau acasă de la fete. Zece pași ne mai despărteau de șanțul de comunicație ce șerpuia unind tranșeele frontului. Pe neașteptate, din albastrul cerului a șuietat un proiectil de brand. Cădea de sus, perpendicular

pe noi. Cât timp îl auzi, nu-i chiar atât de rău. „La pământ!“ am urlat. Cel de lângă mine nu m-a ascultat, a acționat în „spiritul programării“ lui, căutând ocrotirea șanțului de comunicație. Din două-trei salturi a fost acolo, sărind în șanț odată cu proiectilul. N-am mai găsit ce să îngrop de pe urma lui.

Pe cine căutase proiectilul? Pe mine? Pe el? Pe amândoi?

Fila 4 de calendar. Într-o altă vară, de astă dată a anului 1950, mă aflu într-o Pobedă împreună cu Radu Armand, autorul cărții *Pietrele Arse*, al cărei redactor fusesem. La volan, un șofer profesionist, bărbat în toată firea. Porniserăm spre Petroșani, prin Valea Prahovei, cu o viteză moderată. Și eu, și proaspătul prozator eram emoționați – la Petroșani ne aștepta o întâlnire cu minerii, eroii cărții. Trecusem de Hațeg. Se întunecase bine de tot, iar până la destinație mai aveam vreo zece kilometri. Întrebat dacă nu cumva a obosit, șoferul ne-a asigurat că totul e în ordine, să nu fim îngrijorați, vom ajunge bine sănătoși la destinație. Dar... traversând o linie de cale ferată – bariera era ridicată –, Pobeda a fost lovită pe neașteptate de tenderul unei locomotive ieșite din beznă, care și-a înfipt tampoanele în caroserie. Radu Armand a fost rănit mortal – ședea în dreapta mea –, eu am scăpat doar cu câteva plăgi și patru coaste rupte. Cel mai puțin a avut de suferit șoferul.

Programare? Cine știe...

Fila 5 de calendar. Într-o noapte geroasă din decembrie 1973, la hotelul Europeiskaia din Leningrad

a izbucnit un violent incendiu chiar la etajul și aripa unde fusesem cazat împreună cu scriitorul de mare greutate (o sută treizeci și cinci de kilograme) Vlad Mușatescu. Dormeam buștean, în timp ce pompierii, echipați în costume de azbest și cu fețele aparate de măști de gaze, luptau cu sinistrul. Aș fi murit, cu siguranță, asfixiat de puternicele gaze emanate de materialele plastice ce se topeau în flăcări dacă n-aș fi fost trezit de zbârnâitul telefonului. (Prin nu știu ce minune, mai funcționa încă). De la celălalt capăt al firului, am recunoscut glasul lui Mușatescu: „Hari, hotelul arde!“ Eram într-atât de buimac – înghițisem două somnifere –, încât i-am răspuns: „Stai, Vlădică, să văd!“ Firește, n-am putut să ating ușa. Dogorea. M-am întors la telefon, tot buimac, confirmându-i: „Da, Vlădică, arde!“ În clipa următoare, legătura telefonică s-a întrerupt, iar eu, din pricina fumului și a gazelor, am început să mă înec și să tușesc. Abia atunci m-am trezit de-a binelea, m-am repezit la fereastră și am spart geamul cu un galoș. Au fost și victime – morți și răniți. Vlad Mușatescu a scăpat teafăr... Eu, așijderea, datorită lui.

Vrei, nu vrei, te pomenești gândindu-te la zicala: „Ce ți-e scris, în frunte ți-e pus.“

Fila 6 de calendar. În dramatica noapte de 4 martie 1977, cutremurul a smuls de pe una dintre grinzile locuinței mele o bucată de tencuială cântărind vreo trei-patru kilograme și a proiectat-o cu forța unui obuz pe locul de unde abia mă ridicasem ca să mă adăpostesc...

Ce să-i faci, așa-i uneori, suntem condamnați la... viață!

Nu am trecut în revistă chiar toate filele de calendar care m-au pus față-n față cu bătrâna doamnă. Există însă o realitate pe care nu o ignor. Și chiar dacă aş ignora-o, nu mi-ar fi cu nimic de folos. Până și sistemul modern al programărilor cibernetice are un început și un sfârșit.

La ceasul când transcriu și revăd aceste pagini (ianuarie '86), mă gândesc, nu fără tulburare, la capătul benzii de programare. Suferințele fizice, una după alta, ca după un plan strategic dinainte chibzuit, au trecut cu perfidie la atac. Mă întreb tot mai des: „Oare cum sunt «programat» să ies din scenă?”

Da, vine o vreme, vine o vază...

Privești cu liniște sau neliniște (depinde de structura fiecărui individ, unii nu privesc deloc) cum, puțin câte puțin, te depărtezi de un mal... despărțire în afara voinței tale. Și atunci, direct proporțional cu viteza despărțirii, începi, asemenea, unui arheolog, să dezgropi relicvele propriei existențe, să le cercetezi, să le pui sub „lupă” și să le interpretezi cu detașarea pe care ți-o dă mintea de pe urmă. Tot acest efort își are originea – cel puțin în cazul meu – în dorința fierbinte ca, într-o bună zi, să poposesc la „Hanul Ancuței”, unde, în rând cu alți povestitori, să mi se permită să le povestesc și eu semenilor niscaiva întâmplări.

Să-mi fie iertate deci pornirea de a mă destăinui, precum și întârzierea cu care răspund tocitei întrebări: „Cine ești dumneata, domnule (sau tovarășe) H.Z.?” În realitate, oricât de cinstit și de adânc am fora noi, nu vom izbuti niciodată să determinăm – cu dorința de

a pune în lumină – tot acel complex de date psihice, morale, intelectuale care acordă ființei noastre o identitate de neconfundat.

Și să-mi fie iertată, stimați cititori, construcția mozaicală a prezentei scrieri. S-a constituit așa parcă de la sine, în ciuda faptului că n-am studiat nicicând arta mozaicului.

ÎNTR-O BUNĂ ZI, FRATELE MEU VITREG și-a dat sufletul, iar sufletul s-a închegat sub forma unui strop de sânge răsărit în colțul gurii. Când mama i-a deslușit în ochi apropiatul deznodământ, l-a mutat într-o odăiță din curte, mică și strâmtă cât un sicriu. Nimeni nu avea voie, în afară de mama, să intre *acolo*: ea îl hrănea, îl spăla, îi ștergea fruntea de sudorile morții, îl îmbărbăta.

Numai tusea lui de officos nu putea fi izolată; o auzai ziua, o auzai noaptea și te înfiorai. Nu-mi era teamă de odăița fratelui meu. Mă apropiam de ea și îmi lipeam nasul de o ferestruică prăfuită. Îl vedeam zăcând – cadavru viu – pe un pat improvizat din câteva scânduri, cu fața-n sus, căutând cu ochii pierduți în adâncul găvanelor, aprinși de febră, prin tavanul afumat și putred, un drum spre stele.

Îmi iubeam fratele și, deși nu eram decât un puști prostuț, știam pentru ce – până a-l fi doborât boala – dusesese o viață învăluită de mister. Conduita lui iritase... intrigase... scandalizase Romanul: fugea mereu de acasă, singur sau cu alți tineri de vârsta lui ca, după o vreme, să revină în sânul familiei zdrențuit, murdar, plin de păduchi, dar cu o privire de Cristofor Columb – descoperise noi țărături. Într-un târg ca Romanul, să

ai în familie un vagabond era o adevărată rușine. Ai mei însă înfruntau cu demnitate prejudecățile celor de pe Strada Mare. Mama își ierta de fiecă dată „fiul risipitor“, îl ierta și tatăl meu care înfiase cei doi copii ai văduvei de război cu care se căsătorise. Milu, după ce își lingea rănile și își refăcea forțele, șterpelea din nou câte ceva din casă și dispărea pe neașteptate, fără urmă, stârnind în tihna burgheză a târgului zarvă, senzație și, bineînțeles, lacrimi în ochii mamei.

Îndrăzneala lui de a fugi în lumea ce se continua dincolo de barierele Romanului mă fascina, cutezanța lui o găseam cu atât mai demnă de admirat cu cât nu se rușina să se întoarcă acasă înfrânt de ceva numai de el știut. Una dintre evadări îl adusese în portul Constanța. Și-a desfătat ochii cu valurile mării în timp ce depărtările îl chemau irezistibil. N-a șovăit să se furișeze pe puntea unui vapor și să caute ascunzătoare sub o piramidă de cărbune. Setea, mai ales setea, l-a silit, după nu știu câte zile, să iasă la lumină. Căpitanul vasului n-a ținut seama de rugămințile lui și l-a debarcat în portul Pireu. După călătoria asta, Milu s-a liniștit... L-a liniștit praful de cărbune amestecat cu cel de plumb din zețăriile pe unde lucrase.

Într-o dimineață, tusea cavernoasă a fratelui meu nu s-a mai auzit în curtea mizeră de pe Negru Vodă 36. A murit la douăzeci și unu de ani – vârsta încorporărilor și a plecărilor în armată. Am simțit nevoia să mă ascund, să plâng în voie, nestingherit de nimeni. Și tot în ascuns, la adăpostul doliului lăsat de fuga, de astă dată fără întoarcere, a fratelui meu, am compus o povestire, cea de-a doua din viața mea, intitulată *A căzut o stea*. Lui, temerarului vagabond din familia noastră,

îi datorez marea mea prietenie cu filele tăcute și ascultătoare ale caietelor ce aveau, cândva, să devină cărți...

FEBRUARIE 1945. PRUSIA RĂSĂRITEANĂ. Am poposit într-o casă devastată. Sunt sleit de puteri. Noroiul, fumul, grele ca plumbul, mă trag la pământ. Mă las moale pe podea, lângă un perete. Îi imit mașinal pe ceilalți sau ceilalți mă imită mașinal. Nu mai am putere să umblu prin casa devastată de lupte și s-o adulmec. Ochii mi se închid; adorm. Când îi redeschid, descopăr un caiet. Simt cum, pe sub crusta de noroi uscat, fața mea încearcă să zâmbească. Un caiet! Mă privește ca și când mi-ar fi așteptat deșteptarea. Întind mâna și-l culeg ca pe un fruct căzut dintr-un pom scăpat de urgia războiului. Degetele îmi sunt butucănoase, în-noroite, crăpate. Le văd bine – degete străine –, în timp ce răsfoiesc cu stângăcie filele albe ale caietului. „Ce să fac, mă, cu tine? îl întreb. Scrisori nu am cui trimite. De ai mei mă despart un front și o Europă! Zi și tu, unde să te iau? Să-ți împarți soarta cu a mea? Uite, ies din casă și mă lovește un glonț. Unul singur, dar bine țintit de un *sniper*. Sau rămân pe loc și primim amândoi vizita neanunțată a unui proiectil...” Filele caietului au un foșnet venit de departe, din școala copilăriei. Buchisesc pe copertă cuvinte străine, tipărite frumos:

*Ausgleichs Meldung des Ganarbeitshamts.
Ostpreussen Königsberg (Pr), Beethovenstrasse 17/19*

Tot ce pricep e că undeva, în Königsberg, există o stradă închinată lui Beethoven. Frunzărite, filele foșnesc din nou a copilărie. Am mai avut un caiet – îl